

De Matthäus Passion van Johann Sebastian Bach

Johann Sebastian Bach leefde van 1685-1750. Hij kwam uit een zeer muzikale familie! Omdat zijn ouders al vroeg overleden waren, woonde hij vanaf zijn tiende jaar bij zijn oudste broer, die hem ook muzieklessen gaf. Bach ontwikkelde zich tot een voortreffelijk violist en speelde orgel en klavecimbel. In 1700 werd hij koorzanger. Hij zou zich ontplooiën tot de grootste componist van de barokmuziek. In 1720 werd hij aangesteld tot cantor in de Thomas- en Nicolaikirche in Leipzig. In Leipzig schreef Bach zijn passies naar de evangeliën van Marcus, Johannes en Matthäus.

De Matthäus Passion was bedoeld voor liturgisch-kerkelijk gebruik en is geschreven voor twee vierstemmige koren waaraan in het openingskoor en in het slotkoor van het eerste deel een jongenskoor is toegevoegd. Het werk stelt het middelaarschap van Christus tussen God en mens centraal. Lijden en kruisdood worden steeds gezien in het licht van verlossing en vergeving van het kwaad.

De passie bestaat uit twee delen die in vierentwintig scènes onderverdeeld kunnen worden. Het werk wordt ingeleid door een dubbelkoor, waarin het *koor der dochters van Zion* het vragende *koor der gelovigen* opwekt om te zien naar Christus, die zo geduldig als een lam het kruis draagt om te boeten voor het kwaad in de wereld. Na deze inleiding begint de evangelist met het lijdensverhaal zoals dat door Matthäus is opgetekend in de hoofdstukken 26 en 27 van zijn evangelie. Op de hoogtepunten wordt het verhaal onderbroken door recitatieven, aria's of koralen. De teksten ervan zijn van Christian Friedrich Henrici, die werkte onder het pseudoniem Picander. Men neemt aan dat Bach hem een gedetailleerd schema gegeven heeft en zijn poëtische producten zeer kritisch beschouwde.

De belangrijkste solopartijen zijn die van de evangelist (de verteller) en die van Christus. Daarnaast vertegenwoordigen andere solisten alle personen die in het verhaal voorkomen. Bovendien vertolken zij - buiten de evangelietekst - de reacties van gelovigen op de gebeurtenissen en zingen zij recitatieven en aria's, die als lyrische momenten in de passie zijn opgenomen.

De koren hebben een drievoudige taak. Allereerst zijn er de turbae, de koren die direct uit de evangelietekst voortkomen: de koren waarin de leerlingen van Jezus spreken, de koren waarin het Sanhedrin aan het woord is en de koren waarin het volk optreedt. Vervolgens zijn er de koren die ontstaan als reactie op de gebeurtenissen in het lijdensverhaal en de vragen en antwoorden die worden gegeven op de overwegingen uit de aria's. Ten slotte vertegenwoordigt het koor alle christenen in het zingen van de koralen. Deze vormen de harmonische rustpunten in dit met tragiek geladen werk.

De Nederlandse tekst van het evangelie is overgenomen uit de nieuwe Bijbelvertaling.

Tussen deel één en deel twee is er een pauze.

EERSTE DEEL

1. Inleiding (koor I en II)

Kommt, ihr Töchter, helft mir klagen.

Sehet - *Wen?* - den Bräutigam,

seht ihn - *Wie?* - als wie ein Lamm.

Sehet - *Was?* - seht die Geduld,

seht - *Wohin?* - auf unsre Schuld.

Sehet ihn aus Lieb und Huld

Holz zum Kreuze selber tragen.

Komst, gij dochters, helpt mij klagen.

Ziet - Wie? - de Bruidegom.

Ziet Hem - Hoe? - zoals een lam.

Ziet dan - Wat? - ziet Zijn geduld.

Ziet - Waarheen? - op onze schuld.

Ziet Hem uit liefde en genade

zelf het kruishout dragen.

Koraal (jongenskoor)

O Lamm Gottes, unschuldig

am Stamm des Kreuzes geschlachtet,

allzeit erfunden geduldig,

wiewohl du warest verachtet.

All' Sünd hast du getragen,

sonst müßten wir verzagen.

Erbarm' dich unser, o Jesu!

O Lam van God onschuldig,

dat aan het kruishout werd geslacht.

Gij was altijd geduldig, hoewel Gij werd veracht.

Alle zonden hebt Gij gedragen

en daardoor ons van de dood ontslagen.

O Jezus, ontferm U over ons.

2. Evangelist

Da Jesus diese Rede vollendet hatte, sprach er zu seinen Jüngern:

Toen Jezus deze laatste rede had uitgesproken, zei hij tegen zijn leerlingen:

Jezus

Ihr wisset, daß nach zweien Tagen Ostern wird und des Menschen Sohn wird überantwortet werden, daß er gekreuziget werde.

Over twee dagen is het, zoals jullie weten, Pesach. Dan wordt de Mensenzoon uitgeleverd om gekruisigd te worden.

3. Koraal (koor I en II)

Herzliebster Jesu, was hast du verbrochen,
daß man ein solch scharf Urteil hat gesprochen?
Was ist die Schuld? In was für Missetaten bist du geraten?

*Liefdevolle Jezus, wat hebt Gij misdaan
dat men zo'n hard vonnis heeft getekend?
Wat is Uw schuld? Welke misdaden worden U
aangerekend?*

4. Evangelist

Da versammlen sich die Hohenpriester und Schriftgelehrten und die Ältesten im Volk in den Palast des Hohenpriesters, der da hieß Caiphas; und hielten Rat, wie sie Jesum mit Listen griffen und töteten. Sie sprachen aber:

Ondertussen kwamen de hogepriesters en de oudsten van het volk bijeen in het paleis van de hogepriester, Kajafas. Daar beraamden ze het plan om Jezus door middel van een list gevangen te nemen en hem te doden. Maar ze zeiden:

5. Hogepriesters en oudsten (Koor I en II)

Ja nicht auf das Fest, auf daß nicht ein Aufruhr werde im Volk.

Maar niet op het feest, want dan komt het volk in opstand.

6. Evangelist

Da nun Jesus war zu Bethanien, im Hause Simonis des Aussätzigen, trat zu ihm ein Weib, das hatte ein Glas mit köstlichem Wasser und goß es auf sein Haupt, da er zu Tische saß. Da das seine Jünger sahen, wurden sie unwillig und sprachen:

Toen Jezus in Betanië in het huis van Simon - degene die aan huidvraat had geleden - aanlag voor een maaltijd, kwam er een vrouw naar hem toe. Ze had een albasten flesje met zeer kostbare olie bij zich en goot die uit over zijn hoofd. De leerlingen ergerden zich toen ze dit zagen en zeiden:

7. Leerlingen (koor I)

Wozu dienet dieser Unrat? Dieses Wasser hätte mögen teuer verkauft und den Armen gegeben werden.

Wat een verspilling! Die olie had immers duur verkocht kunnen worden, dan hadden we het geld aan de armen kunnen geven.

8. Evangelist

Da das Jesus merketete, sprach er zu ihnen:

Jezus hoorde het en zei:

Jezus

Was bekümmert ihr das Weib? Sie hat ein gut Werk an mir getan! Ihr habet allezeit Arme bei euch, mich aber habt ihr nicht allezeit. Daß sie dies Wasser hat auf meinen Leib gegossen, hat sie getan, daß man mich begraben wird. Wahrlich, ich sage euch: wo dies Evangelium geprediget wird in der ganzen Welt, da wird man auch sagen zu ihrem Gedächtnis, was sie getan hat.

Waarom vallen jullie deze vrouw lastig? Zij heeft iets goeds voor mij gedaan. Want de armen zijn altijd bij jullie, maar ik zal niet altijd bij jullie zijn. Door die olie over mij uit te gieten, heeft ze mijn lichaam voorbereid op het graf. Ik verzeker jullie: waar ook ter wereld het goede nieuws

verkondigd zal worden, zal ter herinnering aan haar verteld worden wat zij heeft gedaan.

9. Recitatief (alt, twee fluiten)

Du lieber Heiland, du, wenn deine Jünger töricht streiten, daß dieses fromme Weib mit Salben deinen Leib zum Grabe will bereiten, so lasse mir inzwischen zu von meiner Augen Tränenflüssen ein Wasser auf dein Haupt zu gießen.

O liefdevolle Verlosser, terwijl Uw leerlingen redetwisten omdat deze vrome vrouw het teken stelt van de rouw die Uw dood spoedig brengen zal, sta mij dan intussen toe dat ik U hetzelfde doe door met mijn tranen Uw hoofd te zalven.

10. Aria (alt, twee fluiten)

Buß und Reu' knirscht das Sündenherz entzwei,
daß die Tropfen meiner Zähren
angenehme Spezerei, treuer Jesu, dir gebären.

Boete en smart breken het zondige hart.

*Geef toch, dat de tranen van mijn ogen
voor U zoete balsem wezen mogen, o trouwe Jezus.*

11. Evangelist

Da ging hin der Zwölfen einer, mit Namen Judas Ischarioth, zu den Hohenpriestern, und sprach:

Daarop ging een van de twaalf, die met de naam Judas Iskariot, naar de hogepriesters en zei:

Judas

Was wollt ihr mir geben? Ich will ihn euch verraten.

Wat krijg ik van u als ik hem aan u uitlever?

Evangelist

Und sie boten ihm dreißig Silberlinge. Und von dem an suchte er Gelegenheit daß er ihn verriete.

Ze betaalden hem dertig zilverstukken. Vanaf dat moment zocht hij een gunstige gelegenheid om hem uit te leveren.

12. Aria (sopraan)

Blute nur, du liebes Herz!

Ach, ein Kind, das du erzogen,
das an deiner Brust gesogen,
droht den Pfleger zu ermorden,
denn es ist zur Schlange worden.

Bloed nu maar, o moederhart.

*Ach, een kind dat gij hebt grootgebracht,
dat eens aan uw borst heeft gelegen
dreigt nu zijn Heer te gaan vermoorden
want het is tot slang geworden.*

13. Evangelist

Aber am ersten Tag der süßen Brot' traten die Jünger zu Jesu,
und sprachen zu ihm:

*Op de eerste dag van het feest van het ongedesemde
brood kwamen de leerlingen naar Jezus toe en vroegen:*

14. Leerlingen (koor I)

Wo willst du, daß wir dir bereiten das Osterlamm zu essen?

*Waar wilt u dat wij voorbereidingen treffen zodat u het
pesachmaal kunt eten?*

15. Evangelist

Er sprach:

Hij zei:

Jezus

Gehet hin in die Stadt zu einem und sprecht zu ihm: Der Meister
läßt dir sagen: Meine Zeit ist hier, ich will bei dir die Ostern halten
mit meinen Jüngern.

*Ga naar de stad en zeg tegen de persoon die jullie bekend
is: De meester zegt: 'Mijn tijd is nabij, bij jou wil ik met
mijn leerlingen het pesachmaal gebruiken'.*

Evangelist

Und die Jünger taten wie ihnen Jesus befohlen hatte, und bereiteten das Osterlamm. Und am Abend setzte er sich zu Tische mit den Zwölfen. Und da sie aßen, sprach er:

De leerlingen deden wat Jezus hun had opgedragen en bereidden het pesachmaal. Toen de avond was gevallen, lag hij samen met de twaalf aan voor de maaltijd. Onder het eten zei hij tegen hen:

Jezus

Wahrlich, ich sage euch: Einer unter euch wird mich verraten.

Ik verzeker jullie: een van jullie zal mij uitleveren.

Evangelist

Und sie wurden sehr betrübt, und huben an, ein jeglicher unter ihnen, und sagten zu ihm:

Dit bedroefde hen zeer, en de een na de ander vroegen ze hem:

Leerlingen (koor I)

Herr, bin ich's?

Ik toch niet, Heer?

16. Koraal (koor I en II)

Ich bin's, ich sollte büßen,
an Händen und an Füßen gebunden in der Höl'l';
die Geißeln und die Banden und was du ausgestanden,
das hat verdienet meine Seel'.

*Ik ben het, ik zou moeten boeten,
aan handen en voeten gebonden in de hel.
Want de boeien en de geselslagen
en alles wat Gij hebt gedragen
droeg Gij, o Heer, om mij.*

17. Evangelist

Er antwortete und sprach:

Hij antwoordde:

Jezus

Der mit der Hand mit mir in die Schüssel tauchet, der wird mich verraten. Des Menschen Sohn gehet zwar dahin, wie von ihm geschrieben stehet, doch wehe dem Menschen, durch welchen des Menschen Sohn verraten wird. Es wäre ihm besser, daß derselbige Mensch noch nie geboren wäre.

Hij die samen met mij zijn brood in de kom doopt, die zal mij uitleveren. De Mensenzoon zal heengaan zoals over hem geschreven staat, maar wee de mens door wie de Mensenzoon uitgeleverd wordt: het zou beter voor hem zijn als hij nooit geboren was.

Evangelist

Da antwortete Judas, der ihn verriet, und sprach:

Toen zei Judas, die hem zou uitleveren:

Judas

Bin ich's, Rabbi?

Ik ben het toch niet, rabbi?

Evangelist

Er sprach zu ihm:

Jezus antwoordde:

Jezus

Du sagest's.

Jij zegt het.

Evangelist

Da sie aber aßen, nahm Jesus das Brot, dankete und brach's und gab's den Jüngern, und sprach:

Toen ze verder aten nam Jezus een brood, sprak het zegengebed uit, brak het brood en gaf de leerlingen ervan met de woorden:

Jezus

Nehmet, eßet, das ist mein Leib.

Neem, eet, dit is mijn lichaam.

Evangelist

Und er nahm den Kelch und dankete, gab ihnen den, und sprach:

En hij nam een beker, sprak het dankgebed uit en gaf hun de beker met de woorden:

Jezus

Trinket alle daraus, das ist mein Blut des neuen Testaments, welches vergossen wird für viele, zur Vergebung der Sünden. Ich sage euch: Ich werde von nun an nicht mehr von diesem Gewächs des Weinstocks trinken bis an den Tag, da ich's neu trinken werde mit euch in meines Vaters Reich.

Drink allen hieruit, dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen wordt vergoten tot vergeving van zonden. Ik zeg jullie: vanaf vandaag zal ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van mijn Vader.

18. Recitatief (sopraan, twee hobo's d'amore)

Wiewohl mein Herz in Tränen schwimmt,
daß Jesus von mir Abschied nimmt,
so macht mich doch sein Testament erfreut:
sein Fleisch und Blut, o Kostbarkeit,
vermacht er mir in meine Hände.
Wie er es auf der Welt mit denen Seinen,
nicht böse können meinen,
so liebt er sie bis an das Ende.

*Hoewel mijn hart bedroefd is nu Jezus afscheid neemt
ben ik toch blij om wat Hij mij geeft:
Zijn vlees en bloed, waarin Hij leeft
laat Hij na in mijn handen.
Zoals Hij op aarde steeds de Zijnen
omringde met een goedheid zo groot,
zo heeft Hij hen nu lief tot in de dood.*

19. Aria (sopraan, twee hobo's d'amore)

Ich will dir mein Herze schenken, senke dich, mein Heil, hinein.
Ich will mich in dir versenken, ist dir gleich die Welt zu klein,
ei, so sollst du mir allein mehr als Welt und Himmel sein.

*Ik wil U mijn hart geven o Heer, vervul het van U.
Ik wil slechts vanuit U leven en helemaal opgaan in U.
En is deze wereld misschien te klein,
dan zult Gij mij hemel en aarde zijn.*

20. Evangelist

Und da sie den Lobgesang gesprochen hatten, gingen sie hinaus an den Ölberg. Da sprach Jesus zu ihnen:

Nadat ze de lofzang hadden gezongen, vertrokken ze naar de Olijfberg. Onderweg zei Jezus tegen hen:

Jezus

In dieser Nacht werdet ihr euch alle ärgern an mir. Denn es stehet geschrieben: Ich werde den Hirten schlagen, und die Schafe der Herde werden sich zerstreuen. Wenn ich aber auferstehe, will ich vor euch hingehen in Galiläam.

Jullie zullen mij deze nacht allemaal afvallen, want er staat geschreven: Ik zal de herder doden, en de schapen van zijn kudde zullen uiteengedreven worden. Maar nadat ik uit de dood ben opgewekt, zal ik jullie voorgaan naar Galilea.

21. Koraal (koor I en II)

Erkenne mich, mein Hüter, mein Hirte, nimm mich an;
von dir, Quell' aller Güter, ist mir viel Gut's getan.
Dein Mund hat mich gelabet mit Milch und süßer Kost,
dein Geist hat mich begabet mit mancher Himmelslust.

*Erken mij, mijn Behoeder, mijn herder, neem mij aan.
Door U, bron van al 't goede, is mij veel goeds gedaan.
Uw mond heeft mij gelest met melk en zoete honing.
Uw geest schonk mij de vreugde
uit de heerlijke hemelwoning.*

22. Evangelist

Petrus aber antwortete und sprach zu ihm:

Petrus zei daarop tegen hem:

Petrus

Wenn sie auch alle sich an dir ärgerten, so will ich doch mich nimmermehr ärgern.

Misschien zal iedereen u afvallen, ik nooit!

Evangelist

Jesus sprach zu ihm:

Jezus antwoordde hem:

Jezus

Wahrlich, ich sage dir: In dieser Nacht, ehe der Hahn krähet, wirst du mich dreimal verleugnen.

Ik verzeker je: deze nacht zal je, nog voor de haan gekraaid heeft, mij driemaal verloochenen.

Evangelist

Petrus sprach zu ihm:

Petrus zei:

Petrus:

Und wenn ich mit dir sterben müßte, so will ich dich nicht verleugnen.

Al zou ik met u moeten sterven, verloochenen zal ik u nooit.

Evangelist

Desgleichen sagten auch alle Jünger.

Alle andere leerlingen vielen hem daarin bij.

23. Koraal (koor I en II)

Ich will hier bei dir stehen, verachte mich doch nicht!
Von dir will ich nicht gehen, wenn dir dein Herze bricht.
Wenn dein Herz wird erblassen, im letzten Todesstoß,
alsdenn will ich dich fassen in meinen Arm und Schoß.

Ik wil hier bij U blijven, verwerp mijn bijzijn niet.

Ik wil U niet verlaten, U, die mij nooit verliet.

*Wanneer Uw hart zal breken in het uur van de dood,
zal ik Uw hoofd bergen in mijn armen en mijn schoot.*

24. Evangelist

Da kam Jesus mit ihnen zu einem Hofe, der hieß Gethsemane, und sprach zu seinen Jüngern:

Vervolgens ging Jezus met zijn leerlingen naar een olijfgaard die Getsemane genoemd werd. Hij zei:

Jezus

Setzet euch hier, bis daß ich dorthin gehe und bete.

Blijven jullie hier zitten, ik ga daar bidden.

Evangelist

Und nahm zu sich Petrum und die zween Söhne Zebedäi, und fing an zu trauern und zu zagen. Da sprach Jesus zu ihnen:

Hij nam Petrus en de twee zonen van Zebedeüs met zich mee. Toen hij zich bedroefd en angstig voelde worden, zei hij tegen hen:

Jezus

Meine Seele ist betrübt bis an den Tod; bleibet hier und wachet mit mir.

Ik voel me dodelijk bedroefd; blijf hier met mij waken.

25. Recitatief (tenor en koor II)

tenor

O Schmerz! Hier zittert das gequälte Herz.

Wie sinkt es hin, wie bleicht sein Angesicht!

*O droefheid, hoe beeft het bange hart,
hoe krimpt het samen, hoe bleek wordt Zijn gezicht!*

koor II

Was ist die Ursach' aller solcher Plagen?

Wat is de oorzaak van al deze kwellingen?

tenor

Der Richter führt ihn vor Gericht.

Da ist kein Trost, kein Helfer nicht.

*De rechter voert Hem voor het gericht.
Er is geen troost, geen redding in zicht.*

koor II

Ach, meine Sünden haben dich geschlagen!

Ach, mijn zonden hebben U geslagen!

tenor

Er leidet alle Höllenqualen,
er soll für fremden Raub bezahlen.

*Hij moet helse pijnen lijden
om anderen van hun schuld te bevrijden.*

koor II

Ich, ach Herr Jesu, habe dies verschuldet, was du erduldet.

Ach Heer, om mijn schulden moet Gij dit dulden.

tenor

Ach, könnte meine Liebe dir,
mein Heil, dein Zittern und dein Zagen
vermindern oder helfen tragen,
wie gerne blieb' ich hier!

*Ach, als toch mijn liefde,
Heer, Uw angsten en plagen
verminderen kon of helpen dragen,
wat zou ik dan graag bij U blijven.*

26. Aria (tenor, hobo en koor)**tenor**

Ich will bei meinem Jesu wachen.

Ik wil bij mijn Jezus waken.

koor II

So schlafen unsre Sünden ein.

Dan slapen onze zonden in.

tenor

Meinen Tod büßet seiner Seelen Not;
sein Trauern machet mich voll Freuden.

*Omwille van mijn dood is Zijn lijden nu zo groot.
Zijn droefheid brengt voor mij vreugde.*

koor II

Drum muß uns sein verdienstlich Leiden
recht bitter, und doch süße sein.

*Daarom moet Zijn dienstbaar lijden
bitterzoet voor ons allen zijn.*

27. Evangelist

Und ging hin ein wenig, fiel nieder auf sein Angesicht und betete, und sprach:

Hij liep nog een stukje verder, knielde toen en bad diep voorovergebogen:

Jezus

Mein Vater, ist's möglich, so gehe dieser Kelch von mir; doch nicht wie ich will, sondern wie du willst.

Vader, als het mogelijk is, laat deze beker dan aan mij voorbijgaan! Maar laat het niet gebeuren zoals ik het wil, maar zoals u het wilt.

28. Recitatief (bas)

Der Heiland fällt vor seinem Vater nieder;
dadurch erhebt er mich und Alle von unserm Falle
hinauf zu Gottes Gnade wieder.

Er ist bereit den Kelch des Todes Bitterkeit zu trinken,
in welchen Sünden dieser Welt gegossen sind,
und häßlich stinken,
weil es dem lieben Gott gefällt.

*De Heer valt voor Zijn Vader neer,
waardoor Hij mij en allen
die waren gevallen laat opstaan in genade weer.
Hij is bereid de bittere kelk van de dood te drinken
waarin de zonden van de mensen gegoten zijn:
Hij zal hem drinken om te voldoen aan Zijn Vaders
wensen.*

29. Aria (bas en violen)

Gerne will ich mich bequemen,
Kreuz und Becher anzunehmen,
trink' ich doch dem Heiland nach.
Denn sein Mund, der mit Milch und Honig fließet,
hat den Grund und des Leidens herbe Schmach,
durch den ersten Trunk versüßet.

*Graag wil ik mij bereid verklaren
om het kruis en de beker te aanvaarden.
Dan doe ik hetzelfde als mijn Heer.
Want Zijn mond die overstroomt van melk en honingvloed
heeft de wrange smaak van het lijden
door de eerste teug reeds verzoet.*

30. Evangelist

Und er kam zu seinen Jüngern und fand sie schlafend, und sprach zu ihnen:

Hij liep terug naar de leerlingen en zag dat ze lagen te slapen. Hij zei tegen Petrus:

Jezus

Könnet ihr denn nicht eine Stunde mit mir wachen? Wachtet und betet, daß ihr nicht in Anfechtung fallet. Der Geist ist gewillig, aber das Fleisch ist schwach.

*Konden jullie niet eens één uur met mij waken?
Blijf wakker en bid dat jullie niet in beproeving komen;
de geest is wel gewillig, maar het lichaam is zwak.*

Evangelist

Zum andern Mal ging er hin, betete und sprach:

Voor de tweede maal liep hij van hen weg en bad:

Jezus

Mein Vater, ist's nicht möglich, dass dieser Kelch von mir gehe, ich trinke ihn denn; so geschehe dein Wille.

Vader, als het niet mogelijk is dat deze beker aan mij voorbijgaat zonder dat ik eruit drink, laat het dan gebeuren zoals u het wilt.

31. Koraal (koor I en II)

Was mein Gott will, das g'scheh' all'zeit,
sein Will' der ist der beste;
zu helfen den'n er ist bereit die an ihn glauben feste;
er hilft aus Not, der fromme Gott, und züchtigt mit Maßen.
Wer Gott vertraut, fest auf ihn baut, den will er nicht verlassen.

*Wat God wil, gebeurt altijd, niets gaat Zijn wil te boven.
Hij is altijd tot hulp bereid
voor degenen die in Hem geloven.
Hij helpt in nood, de goede God
en straffen doet Hij met mate.
Wie God vertrouwt en vast op Hem bouwt,
die zal Hij niet verlaten.*

32. Evangelist

Und er kam und fand sie aber schlafend, und ihre Augen waren voll Schlafs. Und er ließ sie und ging abermals hin, und betete zum dritten Mal, und redete dieselbigen Worte. Da kam er zu seinen Jüngern und sprach zu ihnen:

Toen hij terugkwam, zag hij dat ze weer sliepen, want ze waren door vermoeidheid overmand. Hij liet hen achter, liep opnieuw wat verder en bad voor de derde maal, met dezelfde woorden als daarvoor. Daarna voegde hij zich weer bij de leerlingen en zei:

Jezus

Ach, wollt ihr nun schlafen und ruhen? Siehe, die Stunde ist hier daß des Menschen Sohn in der Sünder Hände überantwortet wird. Stehet auf, lasset uns gehen: siehe, er ist da, der mich verrät.

Liggen jullie daar nog steeds te slapen en te rusten? En dat terwijl het ogenblik nabij is waarop de Mensenzoon wordt uitgeleverd aan zondaars. Sta op, laten we gaan; kijk, hij die mij uitlevert, is al vlakbij.

Evangelist

Und als er noch redete, siehe, da kam Judas, der Zwölfen einer, und mit ihm eine große Schar mit Schwertern und mit Stangen, von den Hohenpriestern und Ältesten des Volks. Und der Verräter hatte ihnen ein Zeichen gegeben und gesagt: Welchen ich küssen werde, der ist's, den greifet. Und alsbald trat er zu Jesum und sprach:

Nog voor hij uitgesproken was, kwam Judas eraan, een van de twaalf, in gezelschap van een grote, met zwaarden en knuppels bewapende bende, die door de hogepriesters en de oudsten van het volk was gestuurd. Met hen had zijn verrader een teken afgesproken. Degene die ik kus, had hij gezegd, die is het, die moet je gevangennemen. Hij liep recht op Jezus af, zei:

Judas

Gegrüßet seist du, Rabbi!

Gegroet, Rabbi!

Evangelist

Und küssete ihn. Jesus aber sprach zu ihm:

En kuste Hem. Maar Jezus zei tegen hem:

Jezus

Mein Freund, warum bist du kommen?

Vriend, ben je daarvoor gekomen?

Evangelist

Da traten sie hinzu, und legten die Hände an Jesum, und griffen ihn.

Daarop kwam de bende naderbij, ze grepen Jezus vast en namen hem gevangen.

33. Duet (sopraan en alt, koor I en II)

sopraan en alt

So is mein Jesus nun gefangen.

Zo is mijn Jezus dan gevangen.

koor II

Laßt ihn, haltet, bindet nicht!

Laat Hem, hou op bind Hem niet vast!

sopraan en alt

Mond und Licht ist vor Schmerzen untergangen,
weil mein Jesus ist gefangen.

Sie führen ihn, er ist gebunden!

*Het maanlicht is van droefheid ondergegaan
omdat Jezus gevangengenomen is.*

Ze voeren Hem weg, Hij is gebonden!

koor I en II

Sind Blitze, sind Donner in Wolken verschwunden?

Eröffne den feurigen Abgrund, o Hölle! Zertrümmre, verderbe, verschlinge, zerschelle mit plötzlicher Wut den falschen Verräter, das mörd'rische Blut!

Zijn bliksem en donder in de wolken verdwenen?

Open uw vurige afgrond, o hel! Verbrijzel, verwoest, verslind en breek met één woedend gebaar de valse verrader, de moordenaar!

34. Evangelist

Und siehe, einer aus denen, die mit Jesu waren, reckete die Hand aus, und schlug des Hohenpriesters Knecht, und hieb ihm ein Ohr ab. Da sprach Jesus zu ihm:

Nu greep een van Jezus' metgezellen naar zijn zwaard. Hij trok het, haalde uit en sloeg de dienaar van de hogepriester een oor af. Daarop zei Jezus tegen hem:

Jezus

Stecke dein Schwert an seinen Ort, denn wer das Schwert nimmt, des soll durchs Schwert umkommen. Oder meinst du, daß ich nicht könnte meinen Vater bitten, dass er mir zuschickte mehr denn zwölf Legion Engel? Wie würde aber die Schrift erfüllet? Es muß also gehen.

Steek je zwaard terug op zijn plaats. Want wie naar het zwaard grijpt, zal door het zwaard omkomen. Weet je niet dat ik mijn Vader maar te hulp hoeft te roepen en dat hij mij dan onmiddellijk meer dan twaalf legioenen engelen ter beschikking zou stellen? Maar hoe zouden dan de Schriften in vervulling gaan, waar staat dat het zo moet gebeuren?

Evangelist

Zu der Stund' sprach Jesus zu den Scharen:

Toen zei Jezus tegen de omstanders:

Jezus

Ihr seid ausgegangen als zu einem Mörder, mit Schwertern und mit Stangen, mich zu fahen; bin ich doch täglich bei euch gesessen und habe gelehret im Tempel und ihr habt mich nicht gegriffen. Aber das ist alles geschehen, daß erfüllet würden die Schriften der Propheten.

Met zwaarden en knuppels bent u uitgetrokken om mij te arresteren, alsof ik een misdadiger ben! Dagelijks was ik in de tempel om onderricht te geven, en toen hebt u me niet gevangengenomen. Maar dit alles gebeurt opdat de geschriften van de profeten in vervulling gaan.

Evangelist

Da verließen ihn alle Jünger und flohen.

Daarop lieten alle leerlingen hem in de steek en vluchtten.

35. Koraal (koor I, II en jongenskoor)

O Mensch, bewein' dein Sünde groß,
darum Christus sein's Vaters Schoß äußert' und kam auf Erden.
Von einer Jungfrau rein und zart für uns er hie geboren ward,
er wollt' der Mittler werden.

Den'n Toten er das Leben gab,
und legt' dabei all' Krankheit ab, bis sich die Zeit herdrange.
Daß er für uns geopfert würd',

trüg' unsrer Sünden schwere Bürd' wohl an dem Kreuze lange.

O, mens beweën uw grote zonden, waarom Christus naar de aarde werd gezonden en de schoot van Zijn Vader verliet.

Uit een maagd werd Hij geboren om voor ons, die waren verloren, tot bemiddelaar te zijn.

Doden riep Hij weer tot leven, zieken heeft Hij doen genezen tot tenslotte kwam de tijd waarop Hij zijn leven gaf voor allen, de zonden op zich nam van allen en tot het kruishout was bereid.

EINDE EERSTE DEEL

Vanwege het karakter van het werk wordt u vriendelijk
verzocht niet te applaudisseren.

PAUZE

TWEEDE DEEL

36. Aria (alt, koor II)

alt

Ach, nun ist mein Jesus hin!

Ach, nu is mijn Jezus heen!

koor II

Wo ist denn dein Freund hingegangen, o du Schönste unter den Weibern?

Waar is uw Vriend dan heengegaan, o gij schoonste onder de vrouwen?

alt

Ist es möglich? Kann ich schauen?

Is het mogelijk dit te aanschouwen?

koor II

Wo hat sich dein Freund hingewandt?

Waar is uw Vriend dan heengegaan?

alt

Ach! mein Lamm in Tigerklauen!

Ach! Wo ist mein Jesus hin?

*Ach, mijn lam in tijgerklauwen,
ach, waar is mijn Jezus heen?*

koor II

So wollen wir mit dir ihn suchen.

Dan willen wij Hem met u zoeken.

alt

Ach! Was soll ich der Seele sagen, wenn sie mich wird ängstlich fragen: Ach! Wo ist mein Jesus hin?

Ach, hoe kan mijn ziel verdragen dat zij angstig mij moet vragen: ach, waar is mijn Jezus heen?

37. Evangelist

Die aber Jesum gegriffen hatten, führten ihn zu dem Hohenpriester Caiphas, dahin die Schriftgelehrten und Ältesten sich versammelt hatten. Petrus aber folgte ihm nach von ferne,

bis in den Palast des Hohenpriesters, und ging hinein, und setzte sich bei den Knechten, auf daß er sähe wo es hinaus wollte. Die Hohenpriester aber und Ältesten und der ganze Rat suchten falsches Zeugnis wider Jesum, auf dass sie ihn töteten, und funden keines.

Zij die Jezus gevangengenomen hadden, leidden hem voor aan Kajafas, de hogepriester bij wie de schriftgeleerden en de oudsten bijeengekomen waren. Petrus volgde hem op een afstand tot op de binnenplaats van het paleis van de hogepriester; daar ging hij tussen de knechten zitten om te zien hoe het zou aflopen. De hogepriesters en het hele Sanhedrin probeerden een valse getuigenverklaring tegen Jezus te laten afleggen op grond waarvan ze hem ter dood zouden kunnen veroordelen, maar ze vonden er geen.

38. Koraal (koor I en II)

Mir hat die Welt trüglich gericht't
mit Lügen und mit falschem G'dicht,
viel Netz' und heimlich' Stricken.
Herr, nimm mein wahr in dieser G'fahr,
b'hüt mich für falschen Tücken.

*De wereld heeft mij ten onrechte door leugens en bedrog
beschuldigd uit afgunst en misdadigheid.
Heer, zie naar mij om in dit gevaar.
Behoed mij voor valse aanklachten.*

39. Evangelist

Und wiewohl viel falsche Zeugen herzutraten, funden sie doch keins. Zulezt traten herzu zween falsche Zeugen und sprachen:

*Hoewel zich vele valse getuigen meldden, vonden zij niets.
Ten slotte meldden er zich twee die zeiden:*

Getuigen

Er hat gesagt: Ich kann den Tempel Gottes abbrechen und in dreien Tagen denselben bauen.

*Die man heeft gezegd: Ik kan de tempel van God afbreken
en in drie dagen weer opbouwen.*

Evangelist

Und der Hohepriester stand auf und sprach zu ihm:

De hogepriester stond op en vroeg hem:

Hogepriester

Antwortest du nichts zu dem, das diese wider dich zeugen?

Waarom antwoordt u niet?

U hoort toch wat deze getuigen zeggen?

Evangelist

Aber Jesus schwieg stille.

Maar Jezus bleef zwijgen.

40. Recitatief (tenor, hobo, viola da gamba)

Mein Jesus schweigt zu falschen Lügen stille,
um uns damit zu zeigen,
daß sein erbarmensvoller Wille
vor uns zum Leiden sei geneigt,
und daß wir in dergleichen Pein
Ihm sollen ähnlich sein,
und in Verfolgung stille schweigen.

*Jezus zwijgt op valse aanklachten,
om ons daarmee te bewijzen
dat Zijn liefdevolle wil voor ons tot lijden is bereid
en dat wij, in dergelijke pijn
zijn navolgers dienen te zijn
door bij vervolging ook te zwijgen.*

41. Aria (tenor, hobo's, viola da gamba)

Geduld! Geduld!

Wenn mich falsche Zungen stechen,
leid' ich wider meine Schuld

Schimpf und Spott,

ei, so mag der liebe Gott meines Herzens Unschuld rächen.

Geduld! Geduld!

*Als onrecht van valse tongen mij tart moet ik lijden zonder schuld. Laster en spot,
o, dat de goede God de onschuld zal wreken van mijn hart!*

42. Evangelist

Und der Hohepriester antwortete und sprach zu ihm:

De hogepriester zei:

Hogepriester

Ich beschwöre dich bei dem lebendigen Gott, daß du uns sagest, ob du seiest Christus, der Sohn Gottes?

Ik bezweer u bij de levende God, zeg ons of u de messias bent, de Zoon van God.

Evangelist

Jesus sprach zu ihm:

Jezus antwoordde:

Jezus

Du sagest's. Doch sage ich euch: Von nun an wird's geschehen, daß ihr sehen werdet des Menschen Sohn sitzen zur Rechten der Kraft, und kommen in den Wolken des Himmels.

U zegt het. Maar ik zeg tegen u allen hier: vanaf nu zult u de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Machtige en hem zien komen op de wolken van de hemel.

Evangelist

Da zerriß der Hohepriester seine Kleider und sprach:

Hierop scheurde de hogepriester zijn kleren en hij riep uit:

Hogepriester

Er hat Gott gelästert, was dürfen wir weiter Zeugnis? Siehe, jetzt habt ihr seine Gotteslästerung gehört. Was dünket euch?

Hij heeft God gelasterd! Waarvoor hebben we nog getuigen nodig? Nu hebt u met eigen oren gehoord hoe hij God lastert. Wat denkt u?

Evangelist

Sie antworteten und sprachen:

Ze antwoordden:

Koor I en II

Er ist des Todes schuldig!

Hij is schuldig en verdient de doodstraf!

43. Evangelist

Da speieten sie aus in sein Angesicht, und schlugen ihn mit Fäusten. Etliche aber schlugen ihn in's Angesicht, und sprachen:

Daarop spuwden ze hem in het gezicht en sloegen hem.

Anderen stompten hem en zeiden:

Schriftgeleerden (koor en II)

Weissage uns, Christe, wer ist's der dich schlug?

Profeteer dan maar eens voor ons, messias, wie is het die je geslagen heeft?

44. Koraal (koor I en II)

Wer hat dich so geschlagen,

mein Heil und dich mit Plagen so übel zugericht't?

Du bist ja nicht ein Sünder, wie wir und unsre Kinder,
von Missetaten weißt du nicht.

Wie heeft U zo geslagen, mijn Redder,

en met plagen U zoveel aangedaan?

Gij zijt geen zondaar zoals wij,

slechts liefde en geluk bracht Gij.

Geen enkel kwaad hebt Gij gedaan.

45. Evangelist

Petrus aber saß draußen im Palast, und es trat zu ihm eine Magd und sprach:

Petrus zat buiten, op de binnenplaats. Er kwam een dienstmeisje naar hem toe, dat zei:

Dienstmeisje

Und du warest auch mit dem Jesu aus Galiläa.

Jij hoorde ook bij die Jezus uit Galilea!

Evangelist

Er leugnete aber vor ihnen allen, und sprach:

Maar hij ontkende dat met klem, zodat allen het konden horen:

Petrus

Ich weiß nicht was du sagest.

Ik weet niet waar je het over hebt.

Evangelist

Als er aber zur Tür hinausging, sahe ihn eine andere, und sprach zu denen die da waren:

Toen hij wilde weggaan naar het poortgebouw, zag een ander meisje hem. Ze zei tegen de omstanders:

Dienstmeisje

Dieser war auch mit dem Jesu von Nazareth.

Die man hoorde bij Jezus van Nazareth!

Evangelist

Und er leugnete abermal und schwur dazu:

En opnieuw ontkende hij en zwoer:

Petrus

Ich kenne des Menschen nicht.

Ik ken de man niet.

Evangelist

Und über eine kleine Weile traten hinzu, die da standen, und sprachen zu Petro:

Even later kwamen de omstanders naar Petrus toe, ze zeiden:

Soldaten (koor I en II)

Wahrlich, du bist auch einer von Denen, denn deine Sprache verrät dich.

Jij bent wel degelijk een van hen, trouwens, je accent verraadt je.

46. Evangelist

Da hub er an sich zu verfluchen und zu schwören:

Daarop begon hij te vloeken en hij bezwoer hun:

Petrus

Ich kenne des Menschen nicht.

Ik ken die man niet.

Evangelist

Und alsbald krähete der Hahn. Da dachte Petrus an die Worte Jesu, da er zu ihm sagte: 'Ehe der Hahn krähen wird, wirst du mich dreimal verleugnen', und ging heraus und weinete bitterlich.

En meteen kraaide er een haan. Toen herinnerde Petrus zich wat Jezus gezegd had: Voordat er een haan gekraaid heeft, zul je mij driemaal verloochenen. Hij ging naar buiten en hilde bitter.

47. Aria (alt, violen)

Erbarme dich, mein Gott, um meiner Zähren willen!
Schaue hier, Herz und Auge weint vor dir bitterlich.

*Heb medelijden, Heer, omwille van mijn tranen.
Zie hoe hart en ogen zo bitter om U wenen.*

48. Koraal (koor I en II)

Bin ich gleich von dir gewichen,
stell' ich mich doch wieder ein;
hat uns doch dein Sohn verglichen
durch sein' Angst und Todespein.
Ich verleugne nicht die Schuld,
aber deine Gnad' und Huld
ist viel größer als die Sünde,
die ich stets in mir befinde.

*Mocht ook ik van U afgedwaald zijn
dan keer ik mij weer tot U.
Uw Zoon heeft alles goedgeemaakt nu
door zijn angst en stervenspijn.
Ik ontken niet mijn schuld,
maar Uw genade en geduld
zijn veel groter dan de zonden
waarmee ik mij weet verbonden.*

49. Evangelist

Des Morgens aber hielten alle Hohenpriester und Ältesten des Volks einen Rat über Jesum, daß sie ihn töteten. Und banden ihn, führten ihn hin, und überantworteten ihn dem Landpfleger Pontio Pilato. Da das sahe Judas, der ihn verraten hatte, daß er verdammt war zum Tode, gereuete es ihn, und brachte her wieder die dreißig Silberlinge den Hohenpriestern und Ältesten und sprach:

De volgende ochtend vroeg namen alle hogepriesters met de oudsten van het volk het besluit Jezus ter dood te brengen. Nadat ze hem geboeid hadden, leidden ze hem weg en leverden hem over aan Pilatus, de prefect. Toen Judas, die hem had uitgeleverd, zag dat Jezus ter dood veroordeeld was, kreeg hij berouw. Hij bracht de dertig zilverstukken naar de hogepriesters en oudsten terug en zei:

Judas

Ich habe übel getan, daß ich unschuldig Blut verraten habe.

Ik heb een zonde begaan door een onschuldige uit te leveren.

Evangelist

Sie sprachen:

Maar zij zeiden:

Hogepriesters (koor I en II)

Was gehet uns das an? Da sehe du zu!

Wat gaat ons dat aan? Zie dat zelf maar op te lossen!

50. Evangelist

Und er warf die Silberlinge in den Tempel, hub sich davon, ging hin, und erhängete sich selbst. Aber die Hohenpriester nahmen die Silberlinge und sprachen:

Toen smet hij de zilverstukken de tempel in, vluchtte weg en verhing zich. De hogepriesters verzamelden de zilverstukken en zeiden tegen elkaar:

Priesters

Es taugt nicht, daß wir sie in den Gotteskasten legen, denn es ist Blutgeld.

We mogen ze niet bij de tempelschat voegen, aangezien het bloedgeld is.

51. Aria (bas, violen)

Gebt mir meinen Jesum wieder!

Seht, das Geld, den Mörderlohn,

wirft euch der verlор'ne Sohn

zu den Füßen nieder.

Geef mij toch mijn Jezus weer!

Zie, het geld, het moordenaarsloon

werpt nu de verloren zoon

voor uw voeten neer.

52. Evangelist

Sie hielten aber einen Rat und kauften einen Töpfersacker darum, zum Begräbnis der Pilger. Daher ist derselbige Acker genennet der Blutacker bis auf den heutigen Tag. Da ist erfüllet, das gesagt ist durch den Propheten Jeremias, da er spricht: 'Sie haben genommen dreißig Silberlinge, damit bezahlet ward der Verkaufte, welchen sie kauften von den Kindern Israel; und haben sie gegeben um einen Töpfersacker, als mir der Herr befohlen hat'. Jesus aber stand vor dem Landpfleger; und der Landpfleger fragte ihn, und sprach:

Na ampel beraad kochten ze er de akker van de pottenbakker mee, die dan als begraafplaats voor vreemdelingen kon dienen. Daarom heet die akker tot op de dag van vandaag de Bloedakker. Zo ging in vervulling wat gezegd is door de profeet Jeremia: En ze verzamelden de dertig zilverstukken, het bedrag waarop hij geschat was en dat ze hadden bepaald met de zonen van Israël, en ze betaalden er de akker van de pottenbakker mee, zoals

de Heer mij had opgedragen. Toen Jezus voor de prefect stond, stelde deze hem de vraag:

Pilatus

Bist du der Jüden König?

Bent u de koning van de Joden?

Evangelist

Jesus aber sprach zu ihm:

Jezus zei:

Jezus

Du sagest's.

U zegt het.

Evangelist

Und da er verklagt ward von den Hohenpriestern und Ältesten antwortete er nichts. Da sprach Pilatus zu ihm:

Maar op de beschuldigingen die de hogepriesters en oudsten tegen hem inbrachten, antwoordde hij niet één keer. Daarop zei Pilatus tegen hem:

Pilatus

Hörest du nicht wie hart sie dich verklagen?

Hoort u niet wat deze getuigen allemaal tegen u inbrengen?

Evangelist

Und er antwortete ihm nicht auf ein Wort, also, dass sich auch der Landpfleger sehr verwunderte.

Hij gaf op geen enkele beschuldiging enig weerwoord, wat de prefect zeer verwonderde:

53. Koraal (koor I en II)

Befiehl du deine Wege und was dein Herze kränkt,
der allertreusten Pflege dess, der den Himmel lenkt;
der Wolken, Luft und Winden gibt Wege, Lauf und Bahn,
der wird auch Wege finden, da dein Fuß gehen kann.

*Leg gerust uw leven en al wat uw hart bezwaart
in de handen van Degene die hemel en aarde bewaart,
die wolken, lucht en winden leidt in de goede baan,
en die zeker de weg zal vinden die uw voeten moeten
gaan.*

54. Evangelist

Auf das Fest aber hatte der Landpfleger Gewohnheit dem Volk einen Gefangenen loszugeben, welchen sie wollten. Er hatte aber zu der Zeit einen Gefangenen, einen sonderlichen vor andern, der hieß Barrabas. Und da sie versammelt waren, sprach Pilatus zu ihnen:

Nu had de prefect de gewoonte om op elk pesachfeest één gevangene vrij te laten, en die door het volk te laten kiezen. Er zat toen een beruchte gevangene vast, die Jezus Barabbas genoemd werd. En dus vroeg Pilatus hun, toen ze daar waren samengestroomd:

Pilatus

Welchen wollet ihr, daß ich euch losgebe? Barrabam oder Jesum von dem gesaget wird, er sei Christus?

Wie wilt u dat ik vrijlaat, Jezus Barabbas of Jezus die de messias wordt genoemd?

Evangelist

Denn er wußte wohl, daß sie ihn aus Neid überantwortet hatten. Und da er auf dem Richtstuhl saß, schickete sein Weib zu ihm und ließ ihm sagen:

Hij wist namelijk dat ze hem uit afgunst hadden uitgeleverd. Terwijl hij op de rechterstoel zat, werd hem een boodschap van zijn vrouw gebracht:

Pilatus' vrouw

Habe du nichts zu schaffen mit diesem Gerechten, ich habe heute viel erlitten im Traum von seinetwegen.

Laat je niet in met die rechtvaardige! Om hem heb ik namelijk vannacht in een droom veel moeten doorstaan.

Evangelist

Aber die Hohenpriester und die Ältesten überredeten das Volk, daß sie um Barrabam bitten sollten, und Jesum umbrächten. Da antwortete nun der Landpfleger und sprach zu ihnen:

Ondertussen haalden de hogepriesters en de oudsten het volk over: ze moesten om Barabbas vragen, en Jezus laten doden. Weer nam de prefect het woord en hij vroeg opnieuw:

Pilatus

Welchen wollt ihr unter diesen zweien, den ich euch soll losgeben?

Wie van de twee wilt u dat ik vrij laat?

Evangelist

Sie sprachen:

Zij zeiden:

Volk (koor I en II)

Barrabam!

Barabbas!

Evangelist

Pilatus sprach zu ihnen:

Pilatus vroeg hun:

Pilatus

Was soll ich denn machen mit Jesu von dem gesagt wird, er sei Christus?

Wat moet ik dan doen met Jezus die messias wordt genoemd?

Evangelist

Sie sprachen alle:

Allen antwoordden:

Volk (koor I en II)

Laß ihn kreuzigen!

Aan het kruis met hem!

55. Koraal (koor I en II)

Wie wunderbarlich ist doch diese Strafe!

Der gute Hirte leidet für die Schafe;

die Schuld bezahlt der Herre, der Gerechte, für seine Knechte.

Hoe wonderlijk is toch deze straf:

de goede Herder lijdt voor zijn schapen,

de rechtvaardige Heer betaalt de schuld van Zijn dienaars.

56. Evangelist

Der Landpfleger sagte:

Hij vroeg:

Pilatus

Was hat er denn Übels getan?

Wat heeft hij dan misdaan?

57. Recitatief (sopraan, fluit, hobo's da caccia)

Er hat uns allen wohlgetan.

Den Blinden gab er das Gesicht, die Lahmen macht' er gehend.

Er sagt' uns seines Vaters Wort, er trieb die Teufel fort;

Betrübte hat er aufgericht't; er nahm die Sünder auf und an;

sonst hat mein Jesus nichts getan.

Hij heeft ons allen welgedaan:

aan blinden gaf Hij het gezicht, lammen deed Hij lopen,

Zijn Vaders woord heeft Hij ons gegeven,

duivels heeft Hij uitgedreven, bedroefden opgericht,

Hij nam de zondenlast op Zich.

Verder heeft Hij niets gedaan.

58. Aria (sopraan, fluit, hobo's da caccia)

Aus Liebe will mein Heiland sterben,

von einer Sünde weiß er nichts.

Dass das ewige Verderben

und die Strafe des Gerichts

nicht auf meiner Seele bliebe.

Uit liefde wil mijn Verlosser sterven.

Zelf onschuldig, is Hij gekomen

opdat de eeuwige duisternis

en de straf bij het laatste oordeel

van mijn ziel worden weggenomen.

59. Evangelist

Sie schrieen aber noch mehr und sprachen:

Maar ze schreeuwden alleen maar harder:

Volk (koor I en II)

Laß ihn kreuzigen!

Aan het kruis met hem!

Evangelist

Da aber Pilatus sahe, daß er nichts schaffete, sondern daß ein viel größer Getümmel ward, nahm er Wasser und wusch die Hände vor dem Volk, und sprach:

Toen Pilatus inzag dat zijn tussenkomst nergens toe leidde, dat het er integendeel naar uitzag dat men in opstand zou komen, liet hij water brengen, waste ten overstaan van de menigte zijn handen en zei:

Pilatus

Ich bin unschuldig an dem Blut dieses Gerechten; sehet ihr zu!

Ik ben onschuldig aan de dood van deze man. Zie het zelf maar op te lossen.

Evangelist

Da antwortete das ganze Volk, und sprach:

En heel het volk antwoordde:

Volk (koor I en II)

Sein Blut komme über uns und unsre Kinder!

Laat zijn bloed óns dan maar worden aangerekend, en onze kinderen!

Evangelist

Da gab er ihnen Barrabam los; aber Jesum ließ er geißeln und überantwortete ihn, daß er gekreuziget würde.

Daarop liet Pilatus Barabbas vrij, maar Jezus leverde hij uit om gekruisigd te worden, nadat hij hem eerst nog had laten geselen.

60. Recitatief (alt)

Erbarm' es Gott! Hier steht der Heiland angebunden.

O Geißelung, o Schläg, o Wunden!

Ihr Henker, haltet ein!

Erweicht euch der Seelen Schmerz
der Anblick solches Jammers nicht?

Ach ja, ihr habt ein Herz,

das muß der Martersäule gleich und noch viel härter sein.

Erbarmt euch, haltet ein!

*Heb medelijden, God!
Hier staat de Redder vastgebonden;
o geseling, o slagen, o wonden,
gij beulen, houdt op!
Wordt uw hart dan niet verteerd
bij de aanblik van zoveel pijn?
Ach, uw hart moet nog veel harder
dan de martelpaal zelf zijn.
Hebt medelijden, houdt toch op!*

61. Aria (alt, violen)

Können Tränen meiner Wangen nichts erlangen,
o, so nehmt mein Herz hinein!
Aber laßt es bei den Fluten,
wenn die Wunden milde bluten, auch die Opferschale sein.
*Als de tranen van mijn ogen niets vermogen,
o, neem dan mijn hart erbij!
Laat het van de rode vloed van Zijn milde wondenbloed
dan de offerschotel zijn!*

62. Evangelist

Da nahmen die Kriegsknechte des Landpflegers Jesum zu sich in das Richthaus, und sammleten über ihn die ganze Schar, und zogen ihn aus, und legeten ihm einen Purpurmantel an und flochten eine Dornenkrone und setzten sie auf sein Haupt, und ein Rohr in seine rechte Hand, und beugeten die Knie vor ihm, und spotteten ihn und sprachen:

De soldaten van de prefect namen Jezus mee naar het pretorium en verzamelden de hele cohort om hem heen. Ze kleedden hem uit en deden hem een scharlakenrode mantel om, ze vlochten een kroon van doornetakken en zetten die op zijn hoofd. Ze gaven hem een rietstok in zijn rechterhand en vielen voor hem op de knieën. Spottend zeiden ze:

Soldaten (koor I en II)

Gegrüßet seist du, Jüdenkönig!

Gegroet, Koning van de Joden!

Evangelist

Und speieten ihn an, und nahmen das Rohr, und schlugen damit sein Haupt.

En ze spuwden op hem, pakten hem de rietstok weer af en sloegen hem tegen het hoofd.

63. Koraal (koor I en II)

O Haupt voll Blut und Wunden, voll Schmerz und voller Hohn!

O Haupt, zu Spott gebunden mit einer Dornenkron!

O Haupt, sonst schön gezieret mit höchster Ehr' und Zier,
jetzt aber hoch schimpfieret, gegrüßet seist du mir!

Du edles Angesichte, vor dem sonst schrickt und scheut
das große Weltgerichte, wie bist du so bespeit!

Wie bist du so erbleichet, wer hat dein Augenlicht,
dem sonst kein Licht nicht gleichet, so schändlich zugericht't?

O hoofd vol bloed en wonden, met pijn bedekt en hoon.

O hoofd, tot spot omwonden met een doornenkroon.

*O hoofd dat andere kronen en glorie waardig zijt,
ik wil U mijn hart tonen en groet U, die zo lijdt.*

*O edel aangezicht, aanbeden en geschuwd
door al wie leeft op aarde.*

Wat zijt Gij nu bespuwd: hoe arm is nu uw hoofd.

*Wie heeft het licht van uw ogen dat elk licht te boven ging
zo schandelijk gedooft?*

64. Evangelist

Und da sie ihn verspottet hatten, zogen sie ihm den Mantel aus, und zogen ihm seine Kleider an, und führeten ihn hin, daß sie ihn kreuzigten. Und indem sie hinausgingen, fanden sie einen Menschen von Kyrene, mit Namen Simon; den zwangen sie, daß er ihm sein Kreuz trug.

Nadat ze hem zo hadden bespot, trokken ze hem de mantel uit, deden hem zijn kleren weer aan en leidden hem weg om hem te kruisigen. Bij het verlaten van het pretorium troffen ze een man uit Cyrene die Simon heette, en hem dwongen ze het kruis te dragen.

65. Recitatief (bas, fluiten, viola da gamba)

Ja! Freilich will in uns das Fleisch und Blut zum Kreuz gezwungen sein; je mehr es uns'rer Seele gut, je herber geht es ein.

Ja graag willen wij gedwongen zijn om het kruis te dragen. Hoe zwaarder de last en hoe groter de pijn, des te lichter zal onze ziel dan zijn.

66. Aria (bas, viola da gamba)

Komm, süßes Kreuz, so will ich sagen,
mein Jesu, gib es immer her!

Wird mir mein Leiden einst zu schwer,
so hilf du mir es selber tragen.

Kom, o zoet kruis, zo wil ik vragen.

Mijn Jezus, maak het voor mij klaar!

*En wordt mij mijn lijden eens te zwaar,
help Gij zelf het mij dan dragen.*

67. Evangelist

Und da sie an die Stätte kamen mit Namen Golgotha, das ist verdeutschet: Schädelstätt', gaben sie ihm Essig zu trinken mit Gallen vermischet; und da er's schmeckte, wollte er es nicht trinken. Da sie ihn aber gekreuziget hatten, teilten sie seine Kleider und warfen das Los darum, auf daß erfüllet würde das gesagt ist durch den Propheten: 'Sie haben meine Kleider unter sich geteilet und über mein Gewand haben sie das Los geworfen'. Und sie saßen allda und hüteten sein. Und oben zu seinem Haupte hefteten sie die Ursach' seines Todes beschrieben, nämlich: 'Dies ist Jesus, der Juden König'.

Und da wurden zween Mörder mit ihm gekreuziget, einer zur Rechten und einer zur Linken. Die aber vorüber gingen, lästerten ihn, und schüttelten ihre Köpfe, und sprachen:

Zo kwamen ze bij de plek die Golgotha genoemd wordt, wat 'schedelplaats' betekent. Ze gaven Jezus met gal vermengde wijn, maar toen hij die geproefd had, weigerde hij ervan te drinken. Nadat ze hem gekruisigd hadden, verdeelden ze zijn kleren onder elkaar door erom te dobbelen, en ze bleven daar zitten om hem te bewaken. Boven zijn hoofd bevestigden ze de aanklacht, die luidde: 'Dit is Jezus, de koning van de Joden'. Daarna werden er naast hem twee misdadigers gekruisigd, de een rechts van hem, de ander links. De voorbijgangers keken hoofdschuddend toe en dreven de spot met hem:

Volk (koor I en II)

Der du den Tempel Gottes zerbrichst und bauest ihn in dreien Tagen, hilf dir selber! Bist du Gottes Sohn, so steig' herab vom Kreuz!

Jij was toch de man die de tempel kon afbreken en in drie dagen weer opbouwen? Als je de Zoon van God bent, red jezelf dan maar en kom van dat kruis af!

Evangelist

Desgleichen auch die Hohenpriester spotteten sein, samt den Schriftgelehrten und Ältesten, und sprachen:

Ook de hogepriesters, de schriftgeleerden en de oudsten maakten zulke spottende opmerkingen:

Hogepriesters (koor I en II)

Andern hat er geholfen, und kann sich selber nicht helfen. Ist er der König Israels, so steige er nun vom Kreuz, so wollen wir ihm glauben. Er hat Gott vertrauet, der erlöse ihn nun, lüstet's ihn; denn er hat gesagt: Ich bin Gottes Sohn.

Anderen heeft hij gered, maar zichzelf redden kan hij niet. Hij is toch koning van Israël, laat hij dan nu van het kruis afkomen, dan zullen we in hem geloven.

Hij heeft zijn vertrouwen in God gesteld, laat die hem nu dan redden, als hij hem tenminste goedgezind is. Hij heeft immers gezegd: Ik ben de Zoon van God.

68. Evangelist

Desgleichen schmäheten ihn auch die Mörder, die mit ihm gekreuziget wurden.

Precies zo beschimpten hem de misdadigers die samen met hem gekruisigd waren.

69. Recitatief (alt, hobo's da caccia)

Ach Golgotha, unsel'ges Golgotha!

Der Herr der Herrlichkeit muß schimpflich hier verderben,

der Segen und das Heil der Welt

wird als ein Fluch ans Kreuz gestellt.

Der Schöpfer Himmels und der Erden

soll Erd' und Luft entzogen werden.

Die Unschuld muß hier schuldig sterben.

Das gehet meiner Seele nah',

ach Golgotha, unsel'ges Golgotha!

Ach Golgotha, onzalig Golgotha!

De Heer der heerlijkheid moet hier in schande sterven.

De zegen en het heil van de wereld

wordt als een vloek aan het kruis gehangen.

De Schepper van hemel en aarde

schijnt aan beide onwaardig te zijn.

Hier moet de onschuld schuldig sterven.

O, dat breekt mijn hart.

Ach Golgotha, onzalig Golgotha!

70. Aria (alt, koor II, hobo's de caccia)

alt

Sehet Jesus hat die Hand uns zu fassen ausgespannt. Kommt,

Zie hoe Jezus zijn handen naar ons uitstrekt. Kom,

koor II

Wohin?

Waarheen?

alt

in Jesu Armen. Sucht Erlösung, nehmt Erbarmen, sucht!

in Jezus' armen.

Zoek verlossing, vraag vergeving, vraag het!

koor II

Wo?

Waar?

alt

in Jesu Armen. Lebet, sterbet, ruhet hier,

ihr verlaß'nen Küchlein ihr, bleibet

in Jezus' armen.

Leef nu, sterf nu, rust nu maar,

gij verlaten kinderen, blijf maar

koor II

Wo?

Waar?

alt

in Jesu Armen.

in Jezus' armen.

71. Evangelist

Und von der sechsten Stunde an ward eine Finsternis über das ganze Land, bis zu der neunten Stunde. Und um die neunte Stunde schrie Jesus laut, und sprach:

Rond het middaguur viel er duisternis over het hele land, die drie uur aanhield. Aan het einde daarvan, in het negende uur, gaf Jezus een schreeuw en riep luid:

Jezus

Eli, Eli, lama asabthani?

Eli, Eli, lama sabachthani?

Evangelist

Das ist: Mein Gott, mein Gott, warum hast du mich verlassen?

Etliche aber, die da stunden, da sie das höreten, sprachen sie:

Dat wil zeggen: Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten? Toen de omstanders dat hoorden, zeiden enkelen van hen:

Volk (koor I)

Der rufet den Elias.

Hij roept om Elia.

Evangelist

Und bald lief einer unter ihnen, nahm einen Schwamm und füllte ihn mit Essig und steckte ihn auf ein Rohr und tränkete ihn. Die andern aber sprachen:

Meteen kwam er uit hun midden iemand toegesnel die een spons pakte en in zure wijn doopte. Hij stak de spons op een stok en probeerde hem te laten drinken. De anderen zeiden:

Volk (koor II)

Halt, halt, laß sehen ob Elias komme und ihm helfe!

Niet doen, laten we eens kijken of Elia hem komt redden!

Evangelist

Aber Jesus schrie abermal laut und verschied.

Nog eens schreeuwde Jezus het uit, toen gaf hij de geest.

72. Koraal (koor I en II)

Wenn ich einmal soll scheiden, so scheide nicht von mir;

wenn ich den Tod soll leiden, so tritt du denn herfür!

Wenn mir am allerbängsten wird um das Herze sein,
so reiss mich aus den Ängsten, kraft deiner Angst und Pein.

Wanneer ik eens moet sterven, blijf dan heel dicht bij mij.

Als ik doodsangst moet lijden, o, wees mij dan nabij.

Als het mij het allerbangste om het hart zal zijn,

bevrijd mij van mijn angsten door uw eigen angst en pijn.

73. Evangelist

Und siehe da, der Vorhang im Tempel zerriß in zwei Stück', von oben an bis unten aus. Und die Erde erbebete, und die Felsen zerrissen, und die Gräber täten sich auf, und standen auf viel Leiber der Heiligen die da schliefen; und gingen aus den Gräbern nach seiner Auferstehung, und kamen in die heilige Stadt, und erschienen vielen.

Aber der Hauptmann, und die bei ihm waren und bewahreten Jesum, da sie sahen das Erdbeben und was da geschah, erschranken sie sehr und sprachen:

Op dat moment scheurde in de tempel het voorhangsel van boven tot onder in tweeën, en de aarde beefde en de rotsen spleten. De graven werden geopend en de lichamen van veel gestorven heiligen werden tot leven gewekt; na Jezus' opstanding kwamen ze uit de graven, gingen de heilige stad binnen en maakten zich bekend aan een groot aantal mensen. Toen de centurio en degenen die met hem Jezus bewaakten de aardbeving voelden en merkten wat er gebeurde, werden ze door een hevige angst overvallen en zeiden:

Soldaten (koor I en II)

Wahrlich, dieser ist Gottes Sohn gewesen.

Hij was werkelijk Gods Zoon.

Evangelist

Und es waren viel Weiber da, die von ferne zusahen, die da waren nachgefolget aus Galiläa, und hatten ihm gedienet, unter welchen war Maria Magdalena und Maria, die Mutter Jacobi und Joses, und die Mutter der Kinder Zebedäi. Am Abend aber kam ein reicher Mann von Arimathia: der hieß Joseph, welcher auch ein Jünger Jesu war. Der ging zu Pilato, und bat ihn um den Leichnam Jesu. Da befahl Pilatus, man sollte ihm ihn geben.

Vele vrouwen, die Jezus vanuit Galilea gevolgd waren om voor hem te zorgen, stonden van een afstand toe te kijken. Onder hen bevonden zich Maria uit Magdala, Maria de moeder van Jakobus en Josef, en de moeder van de zonen van Zebedeüs. Toen de avond gevallen was, arriveerde er een rijke man die uit Arimatea afkomstig was. Hij heette Josef en was ook een leerling van Jezus geworden. Hij meldde zich bij Pilatus en vroeg hem om het lichaam van Jezus. Hierop gaf Pilatus bevel het aan hem af te staan.

74. Recitatief (bas)

Am Abend, da es kühle war, ward Adams Fallen offenbar.

Am Abend drücket ihn der Heiland nieder;

am Abend kam die Taube wieder,

und trug ein Ölblatt in dem Munde.

O, schöne Zeit, o Abendstunde!

Der Friedensschluß ist nun mit Gott gemacht,

denn Jesus hat sein Kreuz vollbracht.

Sein Leichnam kommt zur Ruh'.

Ach liebe Seele, bitte du,

geh', lasse dir den toten Jesum schenken,

o heilsames, o köstlich's Angedenken.

's Avonds in de koele tuin is Adam eens gevallen.

's Avonds knielde de Verlosser neer.

's Avonds keerde de vredesduif weer

en droeg een olijfblad in zijn mond.

O schone tijd, o avonduur.

Nu is de vrede tot stand gebracht,

want Jezus heeft zijn kruis volbracht.

Zijn lichaam komt tot rust.

Ach mijn hart, laat u gerust de dode Jezus schenken,

ontvang dit heerlijke aandenken.

75. Aria (bas, hobo's da caccia)

Mache dich, mein Herze, rein, ich will Jesum selbst begraben,

denn er soll nunmehr in mir für und für,

seine süße Ruhe haben. Welt, geh' aus, laß Jesum ein!

O mijn hart, maak u nu rein. Ik wil Jezus zelf begraven.

Voortaan zal Hij bij mij zijn

en rusten als in een veilige haven.

Maak u stil en rein van binnen,

o mijn hart, laat Jezus binnen.

76. Evangelist

Und Joseph nahm den Leib und wickelte ihn in ein' rein' Leinwand. Und legte ihn in sein eigen neu' Grab, welches er hatte lassen in einen Fels hauen, und wälzete einen großen Stein vor die Tür des Grabes und ging davon.

Es war aber allda Maria Magdalena und die andere Maria, die setzten sich gegen das Grab. Des andern Tages, der da folget nach dem Rüsttage, kamen die Hohenpriester und Pharisäer sämtlich zu Pilato, und sprachen:

Josef nam het lichaam mee, wikkelde het in zuiver linnen en legde het in het nieuwe rotsgraf dat hij voor zichzelf had laten uithouwen. Toen rolde hij een grote steen voor de ingang van het graf en vertrok.

Maria uit Magdala en de andere Maria bleven achter, ze waren tegenover het graf gaan zitten. De volgende dag, dus na de voorbereidingsdag, gingen de hogepriesters en de Farizeeën samen naar Pilatus. Ze zeiden tegen hem:

Hogepriesters (koor I en II)

Herr, wir haben gedacht, daß dieser Verführer sprach, da er noch lebete: Ich will nach dreien Tagen wieder auferstehen. Darum befiehl, daß man das Grab verwahre bis an den dritten Tag, auf daß nicht seine Jünger kommen, und stehlen ihn, und sagen zu dem Volk: Er ist auferstanden von den Toten; und werde der letzte Betrug ärger denn der erste.

Heer, het schoot ons te binnen dat die bedrieger, toen hij nog leefde, gezegd heeft: Na drie dagen zal ik uit de dood opstaan. Geeft u alstublieft bevel om het graf tot de derde dag te bewaken, anders komen zijn leerlingen hem heimelijk weghalen en zullen ze tegen het volk zeggen: Hij is opgestaan uit de dood, en die laatste leugen zal nog erger zijn dan de eerste.

Evangelist

Pilatus sprach zu ihnen:

Pilatus antwoordde:

Pilatus

Da habt ihr die Hüter; gehet hin, und verwahret's wie ihr wisset.

U kunt bewaking krijgen. Ga nu en regel het zo goed als u kunt.

Evangelist

Sie gingen hin und verwahreten das Grab mit Hütern, und versiegelten den Stein.

Ze gingen erheen en beveiligden het graf door het te verzegelen en er bewakers voor te zetten.

77. Recitatief (solostemmen en koor II)**bas**

Nun ist der Herr zur Ruh' gebracht.

Nu is de Heer tot rust gebracht

koor II

Mein Jesu, gute Nacht.

Mijn Jezus, goede nacht.

tenor

Die Müh ist aus, die uns're Sünden ihm gemacht.

Het leed dat onze zonden Hem bracht is voorbij.

koor II

Mein Jesu, gute Nacht.

Mijn Jezus, goede nacht.

alt

O selige Gebeine, seht wie ich euch mit Buß' und Reu beweine,
daß euch mein Fall in solche Not gebracht.

*O heilig lichaam, zie hoe ik om U ween
omdat mijn zonde U zoveel lijden bracht.*

koor II

Mein Jesu, gute Nacht.

Mijn Jezus, goede nacht.

sopraan

Habt lebenslang vor euer Leiden tausend Dank,
daß ihr mein Seelenheil so wert geacht't.

Dank U voor uw lijden

dank U duizendmaal

dat U dit voor mij hebt volbracht.

koor II

Mein Jesu, gute Nacht.

Mijn Jezus, goede nacht.

78. Slotkoor (koor I en II)

Wir setzen uns mit Tränen nieder
und rufen dir im Grabe zu:
ruhe sanfte, sanfte ruh'!

Ruht, ihr ausgesog'nen Glieder, ruhet sanfte, ruhet wohl!
Euer Grab und Leichenstein soll dem ängstlichen Gewissen
ein bequemes Ruhekissen und der Seelen Ruhstatt sein.
Höchst vergnügt schlummern da die Augen ein.

Wir setzen uns mit Tränen nieder
und rufen dir im Grabe zu:
ruhe sanfte, sanfte ruh'!

*Wij knielen wenend voor U neer
en houden bij uw graf de wacht.*

Rust in vrede, rust nu zacht.

Rust nu, moegeleden lichaam.

Rust in vrede, rust nu zacht.

*Uw graf zal voortaan toevlucht zijn
voor ons angstige geweten,
dat er een rustplaats zal wezen.*

*Het zal voorgoed geborgen zijn
waar U nu slaapt, bevrijd van pijn.*

*Wij knielen wenend voor U neer
en houden bij uw graf de wacht.*

Rust in vrede, rust nu zacht.

EINDE TWEEDE DEEL

Vanwege het karakter van het werk wordt u vriendelijk verzocht niet te applaudiseren.

Uw respect voor de Matthäus Passion en de uitvoering van deze avond kunt u tot uitdrukking brengen door te gaan staan en de kerk in stilte te verlaten.

